

Acte de lliurament del Premi ICIP Construcció de Pau 2023

Glossa de la periodista Teresa-Turiera, membre de Cultura i Conflicte

Bona tarda,

Molt Honorable Presidenta del Parlament, gràcies per acollir-nos en aquesta casa President, patronat i equip de l'ICIP, gràcies per tota la feina que feu i per haver tingut en compte aquesta candidatura al "Premi ICIP Construcció de Pau 2023".

He de dir que vam ser perseverants i la vam presentar 3 vegades perquè des del primer dia que vam conèixer a la Meliha, l' Amela, l'Alen i l'Ajna, també a la Lejla, la Nevenka, la Milica o la Mirjana, sabem que totes elles eren mereixedores d'aquest guardó perquè "LA PAU" (en majúscules) la construeixen cada dia en un context dolorós i amb molt de vent que bufa en contra.

Les persones que avui reben aquest premi i totes les que elles representen són supervivents de la guerra i víctimes de la pau, perquè durant 30 anys han hagut de patir no només les conseqüències físiques i psicològiques de les agressions que van rebre en pròpia pell, sinó també la negació com a víctimes de guerra per part de les institucions de Bòsnia i Hercegovina, el silenci i l'estigma per part de la societat on viuen -en molts casos el rebuig de les pròpies famílies- i també l'oblit de la comunitat política internacional.

Un oblit molt gràfic i, vist amb els ulls d'avui, molt fàcil d'identificar: si recordem la foto de la firma dels Acords de Pau de Dayton, ens adonarem de seguida que al voltant de la taula amb els principals líders Balcànics, europeus, rus i nord-americà, no hi havia cap dona.

La lletra petita havia estat negociada durant mesos per equips de diplomàtics formats eminentment per homes; No hi ha ni una línia que faci referència a la violència sexual en el text dels Acords de Pau, el que anys més tard va ser reconegut per l'ONU com un greu error.

Fins i tot - i això NO és cap anècdota- el que va ser l'Alt Representant de la Comunitat internacional a Bòsnia i Hercegovina per aplicar els acords de pau entre 1997 i 1999, el diplomàtic espanyol Carlos Westendorp, em va reconèixer fa pocs anys que no recorda que el tema de les violacions durant la guerra hagués figurat mai a l'ordre del dia de les reunions que va presidir.

MAI

Nosaltres el que no oblidarem mai és la mirada de la Meliha el dia que la vàrem conèixer. Ens va costar trobar la seu de l'Associació de Dones Víctimes de la guerra, on treballen ella i l'Amela; un local petit al Barri de Grbavica de Sarajevo, on cap dels veïns a qui vam

preguntar sabia que, des d'aquells baixos un petit grup de dones amb molt pocs recursos desafiaven als llibres d'Història on tampoc no hi ha cap línia que parli d'elles.

Una tasca discreta i silenciosa com l'escolta i l'acompanyament a d'altres supervivents que encara avui no són capaces de parlar; com el seguiment de criminals de guerra que avui circulen lliurement rehabilitats com a policies o funcionaris; com la documentació de proves i testimonis per seguir reclamant justícia, i com el treball de memòria per què mai més no es repeteixin aquells fets que ens degraden a tots com a éssers humans.

Malauradament, la violència sexual es repeteix encara a la majoria de conflictes actuals, des d'Ucraïna fins als milers de dones que arriben del continent Africà creuant el Mediterrani i que han sigut víctimes de violència sexual durant el seu periple.

Vull esmentar també la tasca de suport a les víctimes de la violència sexual a Bòsnia i Hercegovina que fa la Fundació per la Democràcia Local, una entitat impulsada els anys 90 per l'alcalde de Barcelona, Pascual Maragall, mentre aquí vivíem l'eufòria olímpica. És a través d'aquesta Fundació que vam poder tenir aquella primera trobada amb la Meliha, la Nevenka i la Milica, dones de diferent origen ètnic que havien patit la mateixa barbàrie.

El primer contacte que vam tenir amb l'Associació de Nens oblidats de la guerra va ser amb l'Alen, un dia plujós en què ens va mostrar amb orgull la seva ciutat, a Gorazde. Te'n recordes, Alen?

D'aquella primera trobada en destacaria la seva serenitat quan ens explicava com, ja d'adult, va arribar a conèixer la mare biològica que l'havia rebutjat només de néixer; Com la va abraçar i com, amb el temps, va deixar de tenir-hi contacte, perquè notava que ell era el seu pitjor record de la guerra, i no va voler fer-la patir més.

L'Alen és un dels primers nens nascuts de les violacions de guerra que no va tenir por de dir-ho obertament, com l'Ajna Jusic, que ha dedicat la seva vida a dignificar el patiment de les supervivents i a lluitar per protegir els nens nascuts de violència sexual al seu país i també en molts altres conflictes. I ho fa amb accions valentes i sempre amb un somriure apunt.

Podien haver marxat del país com fan encara milers de joves bosnians, però han preferit quedar-s'hi i treballar per construir no només la pau, sinó una societat on no hi tingui cabuda el rebuig a la diferència, ja sigui política, religiosa, de gènere o de pensament. Com a joves europeus, us diria... que necessari és el vostre activisme, però no només a Bòsnia i Hercegovina!

L'estimada Montserrat Roig (escriptora i periodista catalana) solia dir que la cultura és l'acció política més revolucionària, a llarg termini.

Us parlo en nom del Col·lectiu d'Arts escèniques i audiovisuals Cultura i Conflicte, un grup de professionals que creu en la cultura -en qualsevol de les seves formes- com a arma de construcció massiva; com a eina per sacsejar consciències, per emocionar, per transformar, i també com a llenguatge per dir tot allò que... sovint, és massa difícil d'expressar en paraules.

“Encara hi ha algú al bosc” recull les paraules i els silencis de les supervivents i dels nens oblidats de la guerra, en forma de documental, d’obra de teatre, d’exposició fotogràfica i de proposta educativa. Un projecte que ha girat per més de 50 ciutats de Catalunya, Espanya i també en altres països, entre ells els Balcans, on va ser tot un repte parlar d’un tema encara tabú.

Aprofito per agrair el suport de l’Eric Hauck i tota la delegació del govern català als Balcans, que van decidir apostar per una proposta de cultura altament compromesa amb l’objectiu de fomentar el diàleg i teixir ponts.

Per nosaltres, que l’ICIP atorgui el Premi Construcció de Pau 2023 a les dues associacions és també una demostració que tot l’esforç que hi hem posat, ha valgut la pena.

Que creure i invertir en la cultura com a element imprescindible per preservar els valors democràtics, val la pena.

Avui que les tenim a prop, només us demano una cosa: que les mireu als ulls, i recordeu el seu esguard cada vegada que tingueu l’oportunitat d’influir, des d’on sigui, per acabar amb la xacra de la violència sexual, en temps de guerra, i en temps de pau.

Moltes gràcies,

Teresa Turiera-Puigbò
Cultura i conflicte

Parlament de Catalunya, 21 de setembre de 2023